

Archeo-rapport 357

Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren

Vanessa Vander Ginst & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Archeo-rapport 357

Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren

Vanessa Vander Ginst & Maarten Smeets

**Kessel-Lo, 2016
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeo-rapport 357 Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren
--

Opdrachtgever:	Eckelmans Projects Tervuren bvba Parijsstraat 74 3000 Leuven
Projectleiding:	Maarten Smeets
Leidinggevend archeoloog:	Maarten Smeets
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst Maarten Smeets
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

D/2016/12.825/15

Studiebureau Archeologie bvba
Jozef Wautersstraat 6
3010 Kessel-Lo
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2016, Studiebureau Archeologie bvba

Administratieve fiche

Site	Tervuren - Brusselsesteenweg 11-13
Locatie	Provincie Vlaams-Brabant, Gemeente Tervuren
Lambert 72- coördinaten	Hoekpunt 1: X160064.693, Y168268.986 Hoekpunt 2: X160069.550, Y168271.955 Hoekpunt 3: X160079.158, Y168273.264 Hoekpunt 4: X160081.672, Y168267.789
Oppervlakte projectgebied	2150 m ² (waarvan de helft reeds in 2013 is onderzocht)
Kadastergegevens	Afdeling: 2, Sectie: D, perceelsnummers: 42p, 43c2 en 47z (partim)
Opdrachtgever	Eckelmans Projects Tervuren bvba Parijsstraat 74 3000 Leuven
Vergunningsnummer	2016/024
Vergunningshouder	Maarten Smeets
Bijzondere voorwaarden	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Tervuren, Brusselsesteenweg, Administratief Centrum (Hof van Melijn)
Termijn veldwerk	8 april 2016

Aard van de bedreiging	Wooninbreidingsproject.
Archeologische verwachting	Binnen het projectgebied is het historische <i>Hof van Melijn</i> aanwezig.
Wetenschappelijke begeleiding	Geen

Inhoudstafel

Inhoudstafel	p. 1
Hoofdstuk 1 Inleiding	p. 3
1.1 Algemeen	p. 3
1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied	p. 3
1.3 Archeologische en historische voorkennis	p. 6
1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen	p. 10
Hoofdstuk 2 Werkmethode	p. 11
Hoofdstuk 3 Analyse	p. 17
3.1 Lithostratigrafische en bodemkundige opbouw	p. 17
3.2 Het sporen- en vondstenbestand	p. 19
Hoofdstuk 4 Synthese	p. 25
4.1 Interpretatie en datering	p. 25
4.2 Beantwoording onderzoeksvragen	p. 25
Hoofdstuk 5 Besluit	p. 29
Bijlagen (CD-rom)	
Bijlage 1: Sporeninventaris	
Bijlage 2: Vondsteninventaris	
Bijlage 3: Fotoinventaris	
Bijlage 4: Coupetekeninginventaris	
Bijlage 5: Overzichtsplan	

Hoofdstuk 1   Inleiding

1.1 Algemeen

Wegens de plannen voor een wooninbreidingsproject heeft Onroerend Erfgoed een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd (vergunningsnummer 2016/024) op een terrein met een totale oppervlakte van 2150 m² gelegen aan de Brusselsesteenweg te Tervuren. Het veldwerk werd uitgevoerd door Studie bureau Archeologie bvba op 8 april 2016.

1.2 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het huidige projectgebied maakt deel uit van een groter terrein van ca. 2150 m² waarvan 1360 m² bebouwd was (fig. 1.1 en fig. 1.2). Het gebied grenst aan de Brusselsesteenweg in het zuiden en ligt in een bouwblok omsloten door de Brusselsesteenweg, de Broekstraat, de Oppemstraat, de Tervurenlaan en de Leuvensesteenweg en is kadastraal gekend als Tervuren Afdeling: 2, Sectie: D, perceelsnummers: 42p, 43c2 en 47z (partim).

Net ten oosten van het terrein zijn bewaarde delen van het wellicht 18de-eeuwse *Hof van Melijn* aanwezig. Daarom vond in 2013 op een deel van het terrein op vraag van de gemeente Tervuren reeds een proefsleuvenonderzoek plaats (2013/076). Hierbij werd de toenmalig onbebouwde zone onderzocht waarbij in een beperkte zone middeleeuwse sporen aangetroffen werden.

Het huidige uitgevoerde onderzoek vond plaats na de sloop van de resterende bebouwing op het terrein. Hoewel bij de vergunning 2013/076 uitgegaan was van een gefaseerd onderzoek, is er toch voor gekozen om een nieuwe vergunningsaanvraag te doen (2016/024) omdat het dossier na de eerste fase werd afgewerkt en gerapporteerd en er bovendien een nieuwe eigenaar is van het terrein.

Het projectgebied is gelegen in de archeoregio van de zandleemstreek (fig. 1.3).

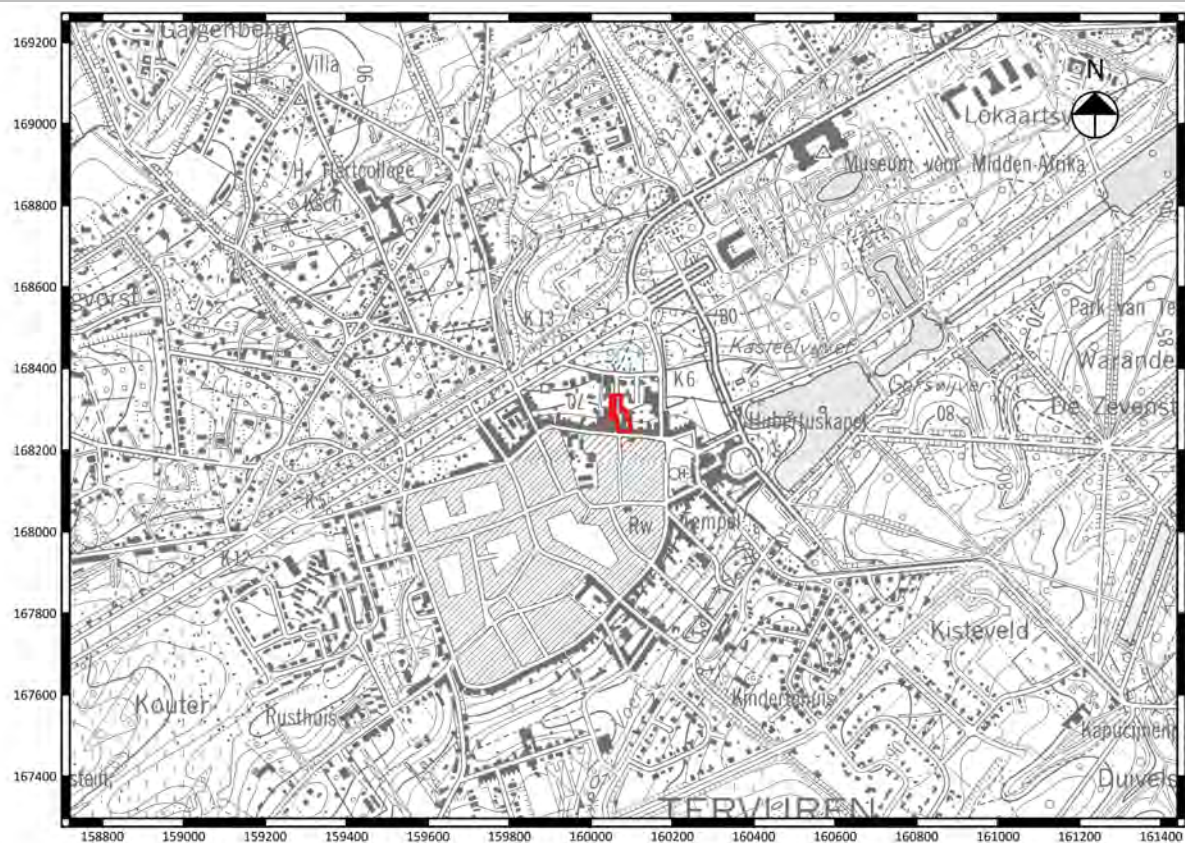
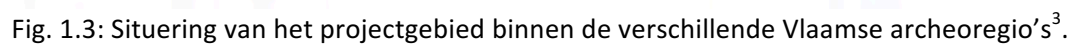
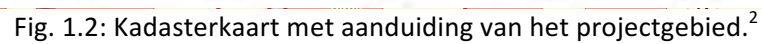

Fig. 1.1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied¹.

¹ www.geopunt.be

³ Op basis van <https://onderzoeksbilans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbilans/archeologie>

1.3 Archeologische en historische voorkennis

De oude benaming voor Tervuren, *Fura*, zou verwijzen naar de ligging van de gemeente aan de Voer⁴. De naam zou voor het eerst geattesteerd zijn in een werk van circa 743-750 over het leven van de Luikse bisschop Sint-Hubertus. Deze evangeliseerde in de Voervallei, zou een villa in Tervuren gehad hebben en er in 727 gestorven zijn. In oude manuscripten en 18de-eeuwse akten komt de benaming *Fura Ducum* (van de hertog) voor als verwijzing naar de woonplaats van de hertog. Naderhand werd het voorzetsel 'ter' bijgevoegd in de betekenis van 'dorp ter Voer (Vure)' en ontwikkelde de benaming zich tot Tervuren.

De eerste parochiekerk van Tervuren, toegewijd aan Sint-Jan de Doper, ontstond vermoedelijk in de eerste helft van de 8ste eeuw als villakerk op de *Kapelle*, het bouwblok omgeven door de Kapellestraat de Oud Gasthuisstraat en de Tabakbergstraat⁵.

Kort voor 1213 vestigde Hendrik I, hertog van Brabant, zich in Tervuren, mogelijk in een al bestaande burcht op de landtong gevormd door de samenvloeiing van de Maelbeek en de Voer. In dezelfde periode richtte de hertog in de nabijheid van zijn kasteel een nieuwe kerk op die werd toegewijd aan Sint-Jan Evangelist. De huidige parochiekerk van Sint-Jan Evangelist is een georiënteerde, longitudinale kruiskerk met basilicale opstand uit de 14de eeuw, opgetrokken in gotische stijl maar met behoud van de onderbouw van de romaanse toren uit de eerste helft van de 13de eeuw en een classicistische westgevel uit 1779.

Tervuren groeide uit tot een geliefde hertogelijke verblijfplaats. In de onmiddellijke omgeving lag een kleine woonkern die geleidelijk uitgroeide tot centrum nadat Tervuren omstreeks 1220 van Hendrik I de vrijheidskeure ontving. Tijdens de 14de eeuw kende Tervuren een grote bloeiperiode.

Het beheer van de hertogelijke goederen werd toevertrouwd aan burggraven. De oudst gekende burggraven van Tervuren waren de Melijns. Vanaf de 14de eeuw hadden deze een eigen woonst met bijhorende hoeve en landerijen in de *Langhestraat*, de huidige Brusselsesteenweg. De eigenlijke woonst wordt doorgaans geïdentificeerd als het *Hoog Huys*, een pand dat op de locatie van het oude gemeentehuis en het aanpalende 19de-eeuwse winkelpand zou gestaan hebben⁶. De bijhorende hoeve wordt hier recht tegenover gesitueerd, op de plaats van het huidige *Hof van Melijn*. Hoeve en woning bleven tot het begin van de 16de eeuw deel uitmaken van de bezittingen van de burggraven.

De huidige Brusselsesteenweg is een oude uitvalsweg vanuit het centrum in westelijke richting via Oudergem naar Brussel. De steenweg bestond voorheen uit de *Langhestraat* in de dorpskern en de *Steenweg op Brussel* buiten de kern en werd circa 1730 aangelegd als een rechte gekasseide steenweg om het hertogenkasteel rechtstreeks met Brussel te verbinden⁷.

Op de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (fig. 1.4) zijn in de directe omgeving van het projectgebied een aantal historische gebouwen en gekende archeologische sites weergegeven:

CAI5192: De Sint-Jan-Evangelistkerk⁸

CAI3239: Het kasteel van de Hertogen van Brabant⁹

CAI3236: De 17de-eeuwse Sint-Hubertuskapel¹⁰.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/120576>

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/42768>

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/216870>

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/127385>

⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/5192>

⁹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/3239>

¹⁰ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/3236>

CAI1862: Een laatmiddeleeuwse pastorie met resten van een stratigrafisch ouder gebouw¹¹.

CAI3235: De eerste parochiekerk, de Sint-Jan De Doperkerk. Er werden ook vlakgraven aangetroffen¹².

CAI5190: Een losse vondst van Romeins aardewerk¹³.

Op enkele locaties, weergegeven met de vergunningsnummers 2014/227, 2010/257, 2012/474, 2013/507, 2012/517 en 2012/473, werden archeologische vooronderzoeken uitgevoerd zonder dat hierbij een vervolgonderzoek geadviseerd werd.

Binnen de grenzen van het projectgebied werd in 2013 een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba¹⁴. Hierbij werd ongeveer de helft van het 2150 m² grote oppervlak onderzocht door middel van twee proefsleuven en een proefputje. Daarbij werden kuilen uit de late middeleeuwen (gedateerd op basis van aardewerk) en recentere kuilen uit wellicht de 19de eeuw aangetroffen. Omdat slechts een beperkt deel van het terrein beschikbaar was voor onderzoek en het feit dat sporen van een laatmiddeleeuwse landelijke context werden aangetroffen, werd in 2013 bijkomend archeologisch vooronderzoek geadviseerd na afbraak van de aanpalende gebouwen.

Het *Hof van Melijn* is niet opgenomen in de CAI. Vermoedelijk was het oorspronkelijk een gesloten hoeve uit de 18de eeuw¹⁵. Het gebouw is sinds 15 februari 1963 als monument beschermd¹⁶.

De tot vandaag bewaarde volumes van Hoeve Melijn, de eigenlijke boerenwoning en aansluitende stallen liggen ten oosten van een langgestrekt, gekasseid erf dat zowel via de Brusselsesteenweg als via de Melijndreef toegankelijk is. De ontstaansgeschiedenis van het *Hof van Melijn* is vrij onduidelijk¹⁷. De oudst gekende vermelding "thof van Melijn" zou teruggaan tot het cijnsboek van 1325 met als eerste gekende eigenaar Dominus Godefridus Crupelandt. In 1733 werd de hoeve sterk geteisterd door brand waarna herstellingswerken volgden.

Op de Ferrariskaart (1771-1778) staat de hoeve als een bijna gesloten geheel afgebeeld, met landbouwgrond ten noorden ervan (fig. 1.5). Op de Atlas der Buurtwegen (1841), de Vandermaelenkaart (1846-1854) en de Poppkaart (1842-1879) lijkt deze configuratie behouden te blijven, met enigszins gewijzigde bouwvolumes (fig. 1.6 t.e.m. 1.8).

Binnen het projectgebied zelf en langs de Brusselsesteenweg stond op de Ferrariskaart een gebouw weergegeven met ten oosten en noorden ervan landbouwgrond. Op de Atlas der Buurtwegen, de Vandermaelenkaart en de Poppkaart is de strook langs de Brusselsesteenweg binnen het projectgebied dichtgebouwd, de rest van het terrein is volledig leeg.

¹¹ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/1862>

¹² <https://cai.onroendergoed.be/locatie/3235>

¹³ <https://cai.onroendergoed.be/locatie/5190>

¹⁴ Smeets M. & Vander Ginst V. 2013: *Archeo-rapport 164. Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren*, Kessel-Lo, 25-26.

¹⁵ <https://inventaris.onroendergoed.be/dibe/relict/42779>

¹⁶ <https://beschermingen.onroendergoed.be/object/id/OB000821/>

¹⁷ <https://inventaris.onroendergoed.be/dibe/relict/42779>

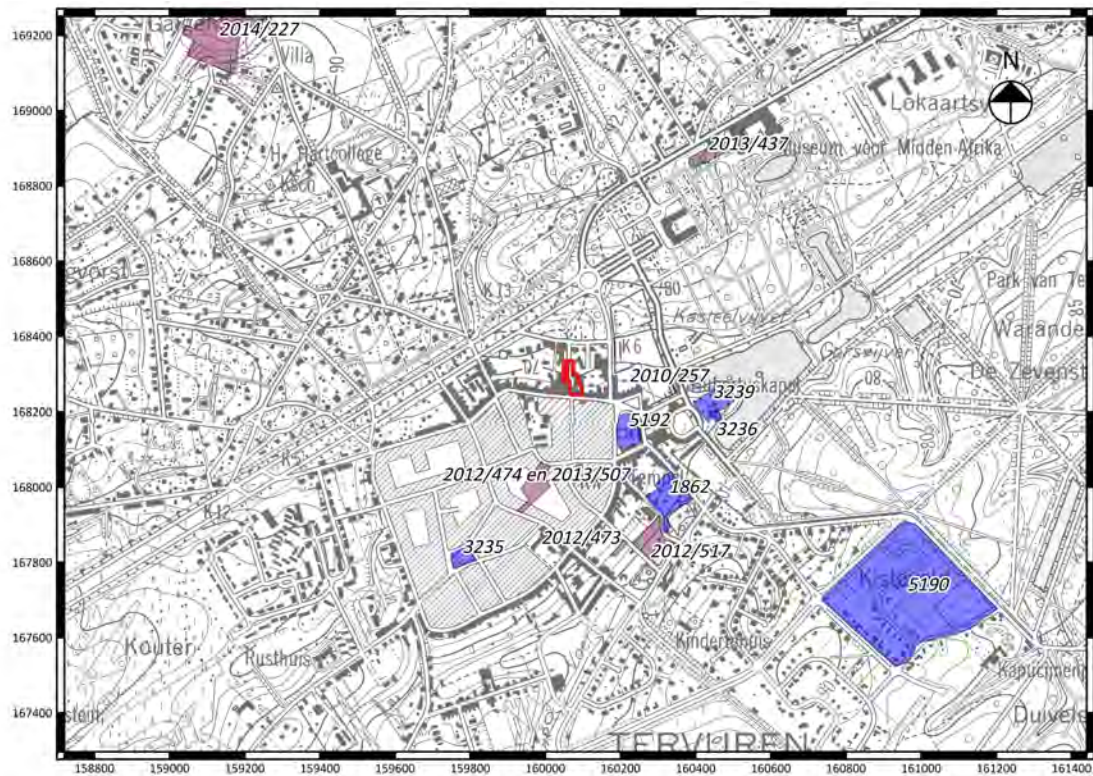

Fig. 1.4: Uittreksel uit de CAI met situering van het projectgebied¹⁸.

Fig. 1.5: Uittreksel uit de Ferrariskaart met situering van het projectgebied¹⁹.

¹⁸ www.agiv.be

¹⁹ www.geopunt.be

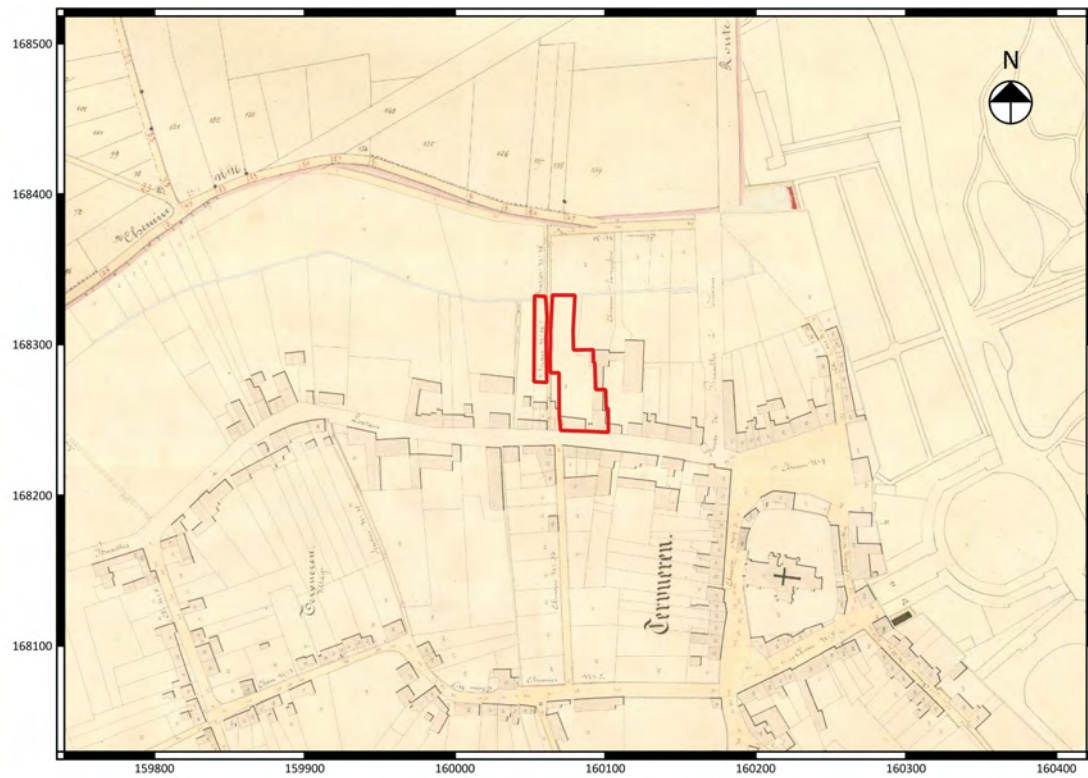

Fig. 1.6: Uittreksel uit de kaart van Buurtwegen met situering van het projectgebied²⁰.

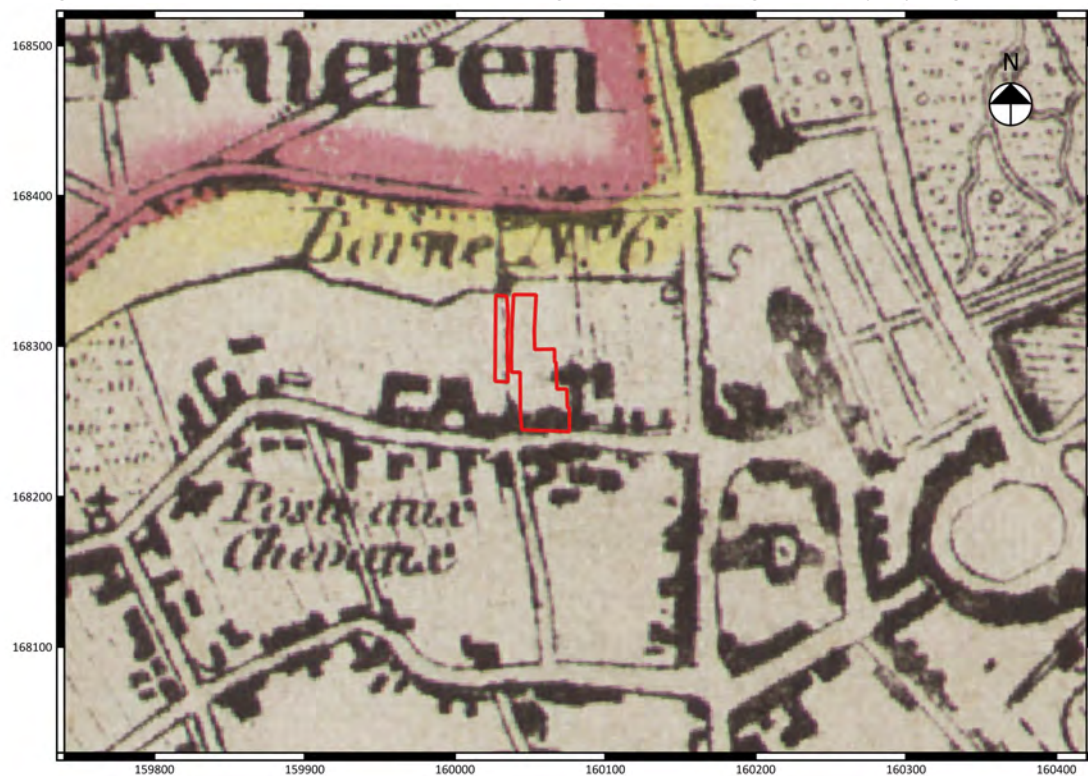

Fig. 1.7: Uittreksel uit de Vandermaelenkaart met situering van het projectgebied²¹.

²⁰ www.geopunt.be

²¹ www.geopunt.be

Fig. 1.8: Uittreksel uit de Poppkaart met situering van het projectgebied²².

1.4 Onderzoeksopdracht en vraagstellingen

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Wat is de stratigrafie van de site?
- Zijn er sporen die gerelateerd kunnen worden aan het Hof van Melijn?
- Wat is de funderingsdiepte en -vorm van het Hof van Melijn?

²² www.geopunt.be

Hoofdstuk 2   **Werkmethode**

Ondanks de vooraf gemaakte afspraken met aannemer en architect was het terrein niet vrij op de datum van uitvoer van het archeologisch vooronderzoek. De gebouwen waren wel gesloopt maar het puin was niet afgevoerd (fig. 2.1 en 2.2).

Er werd beslist om maximaal sleuven aan te leggen op de plaatsen waar geen puin lag en die voor de kraan bereikbaar waren. Zo werd een sleuf getrokken vertrekkend in een oudere kelder aan de zijde van de Brusselsestraat en afbuigend tussen 2 hopen puin naar de werfweg toe en een tweede sleuf naast deze werfweg (fig. 2.3 en sleuf 1 en 2 op fig. 2.4).

Sleuf 2 bleek volledig verstoord te zijn met recent bouwpuin (fig. 2.5). In sleuf 1 daarentegen werden 13 bodemsporen met onderlinge oversnijdingen aangetroffen.

Deze werden opgeschaafd, gefotografeerd en beschreven²³. Twee sporen (S2 en S13) werden gecoupeerd om de diepte, aard en bewaringstoestand te achterhalen. De spoorvullingen werden gescreend op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. Artefacten werden per context ingezameld en verpakt. De contouren van de proefsleuven, de locatie van de profielputten, de sporen en de maaiveldhoogtes werden ingemeten met behulp van een GPS-toestel. Ook de contouren van de oudere kelders aan de zijde van de Brusselsestraat en een recente betonnen kelder aan de noordzijde van het terrein werden ingemeten (geel op fig. 2.6).

De plannen van het in 2013 uitgevoerde vooronderzoek op het terrein werden tevens samengevoegd met de huidige plannen (fig. 2.6).

Fig. 2.1: Zicht op het noorden van het terrein.

²³ Voor de beschrijving van de individuele sporen wordt verwezen naar de sporeninventaris (bijlage 3).

Fig. 2.2: Zicht op het zuiden van het terrein

Fig. 2.3: Sleuf 1.

Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren

Fig. 2.4: Het sleuvenplan.

Fig. 2.5:Sleuf 2.

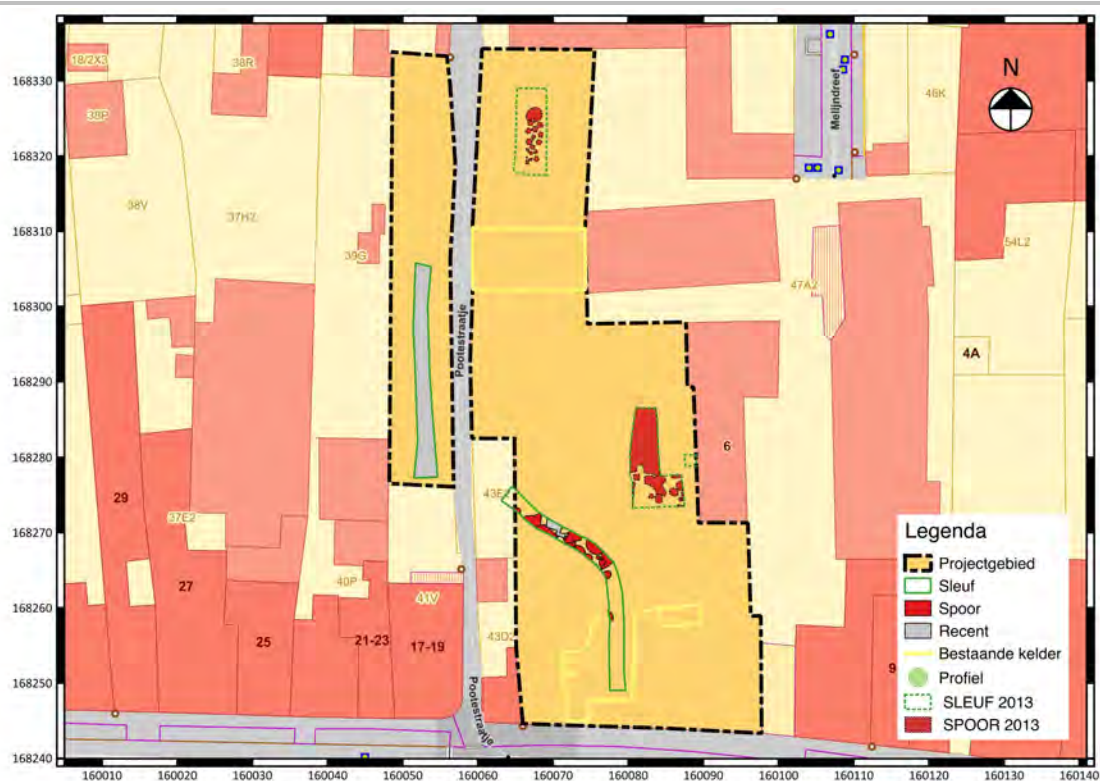

Fig. 2.6: Het sleuvenplan met de resultaten van het vooronderzoek in 2013 toegevoegd.

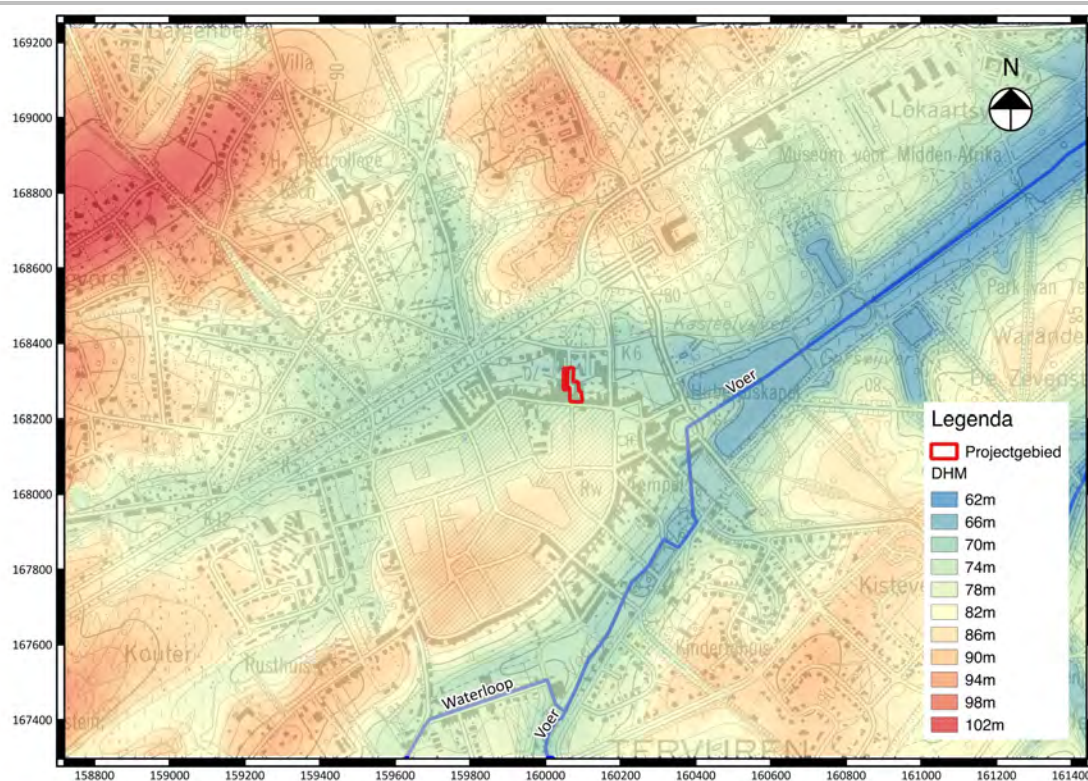

Fig. 3.2: Digitaal hoogtemodel met weergave van de waterlopen in de omgeving van het projectgebied²⁶.

Fig. 3.3: Profiel 1 in sleuf 1.

²⁶ www.agiv.be

3.2 Het sporen- en vondstenbestand

Aan de zuidzijde van het terrein langs de Brusselsestraat bevinden zich kelders met naast recentere verbouwingen een oudere, mogelijk postmiddeleeuwse kern. Het betreft bakstenen kelders met nog aanzetten van reeds verwijderde gewelven (fig. 3.4). Een deel van de kelders is in onregelmatig gekapte blokken natuursteen opgetrokken (fig. 3.5). In sleuf 1, aangelegd aan de zuidzijde van het terrein en gedeeltelijk in een kelder, werden 13 kuilen aangetroffen, met onderlinge oversnijdingen (fig. 3.6).

Negen kuilen (S1, S2, S3, S5, S8, S9, S11, S12 en S13) kenmerken zich door een gelijkaardige, vrij homogene, grijze vulling met houtskool- en baksteenspikkels en een eerder vrij diffuse aflijning (fig. 3.7 en 3.8). Enkel kuil S5 werd volledig in de sleuf aangesneden. Het betreft een redelijk kleine (70x60 cm), ovale kuil. De overige kuilen bevonden zich slechts gedeeltelijk in de aangelegde sleuf. Kuil S9 oversnijdt kuil S8. Kuil S11 oversnijdt kuil S12.

In de vulling van kuil S8 werd een wandscherf in grijs aardewerk aangetroffen en een randscherf in een lichtoranjeroze baksel, mogelijk in zogenaamd Brunssum-Schinfeld aardewerk. De vulling van S9 bevat een wandscherf in rood geglaazuurd aardewerk. De vulling van kuil S11 bevat een fragment van een wellicht lensvormige bodemscherf in grijs aardewerk met de aanzet van een uitgeknepen standvin en drie bijpassende kleine wandscherven, drie kleine randscherfjes en één wandscherfje in grijs aardewerk. De vulling van kuil S12 bevat 5 wandscherven in grijs aardewerk.

Twee van deze kuilen werden gecoupeerd. Kuil S2 betreft een ca. 47 cm diep bewaarde kuil met redelijk rechte wanden en een redelijk rechte bodem (fig. 3.9). In de vulling werden 10 kleine wandscherfjes en 2 kleine randscherfjes in grijs aardewerk aangetroffen en een zeer klein scherfje in steengoed uit Siegburg.

Kuil S13 is een redelijk kleine, ronde kuil met een grijze, houtskoolrijke vulling die deels in de sleuf aangesneden werd. In coupe betreft het een ca. 62 cm diep bewaarde, komvormige kuil (fig. 3.10). De vulling bevat een scherf in steengoed uit Langerwehe en twee aaneenpassende fragmenten van een wellicht vlakke bodem in grijs aardewerk.

Kuil S4, een ovale puinkuil met een baksteenrijke, lichtbruine vulling, oversnijdt kuil S3. In de vulling werd een randscherfje in porselein aangetroffen. De kuilen S6, S7 en S10 hebben een bruingrijze, puinrijke vulling en bevinden zich grotendeels buiten de aangelegde sleuf. Kuil S10 oversnijdt kuil S9 en wordt oversneden door een recente verstoring (grijs op fig.3.6).

De vulling van kuil S6 bevat een wandscherf in faience. De vulling van kuil S7 bevat twee randscherven in grijs aardewerk, een wandscherf in rood aardewerk en een fragment van een bodemscherf in rood geglaazuurd aardewerk van wellicht een kookvorm met één bewaard niet-bijgewerkt massief pootje. De vulling van kuil S10 bevat naast een randscherf in grijs aardewerk een wandscherf met de aanzet van een oor in rood geglaazuurd aardewerk en een wandscherf in rood geglaazuurd aardewerk.

Fig. 3.4: Bakstenen kelders.

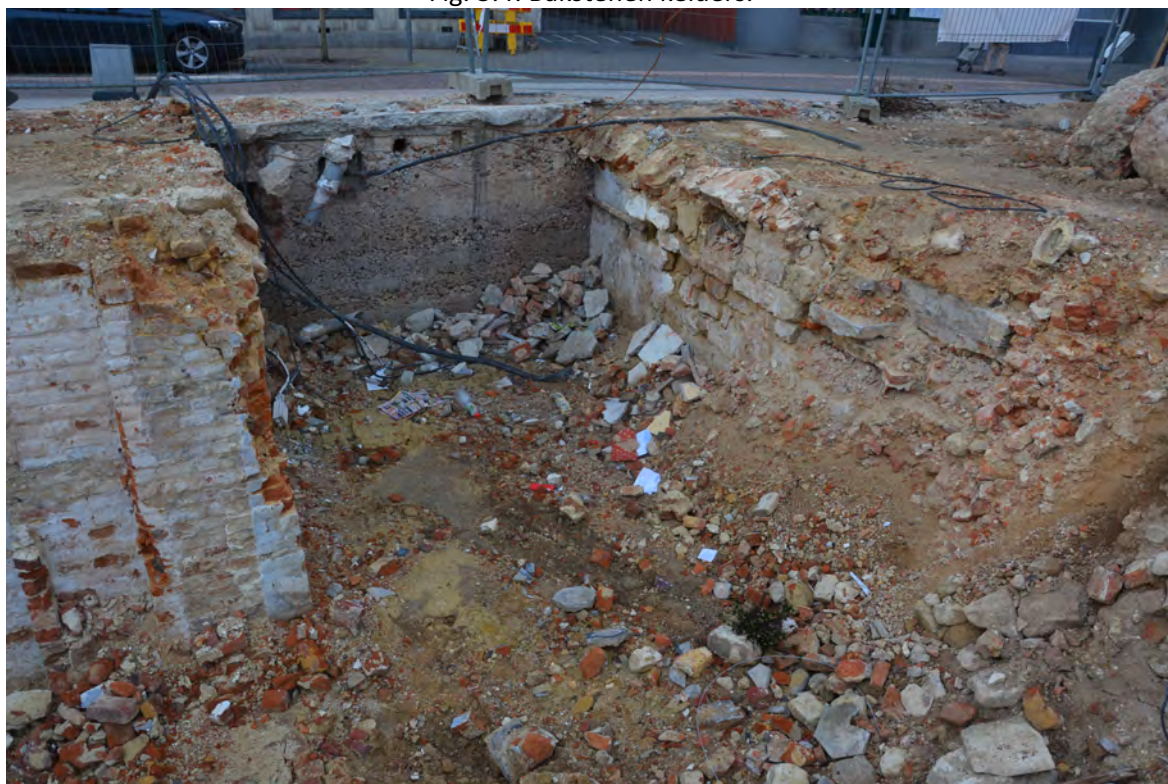

Fig. 3.5: Natuurstenen muur.

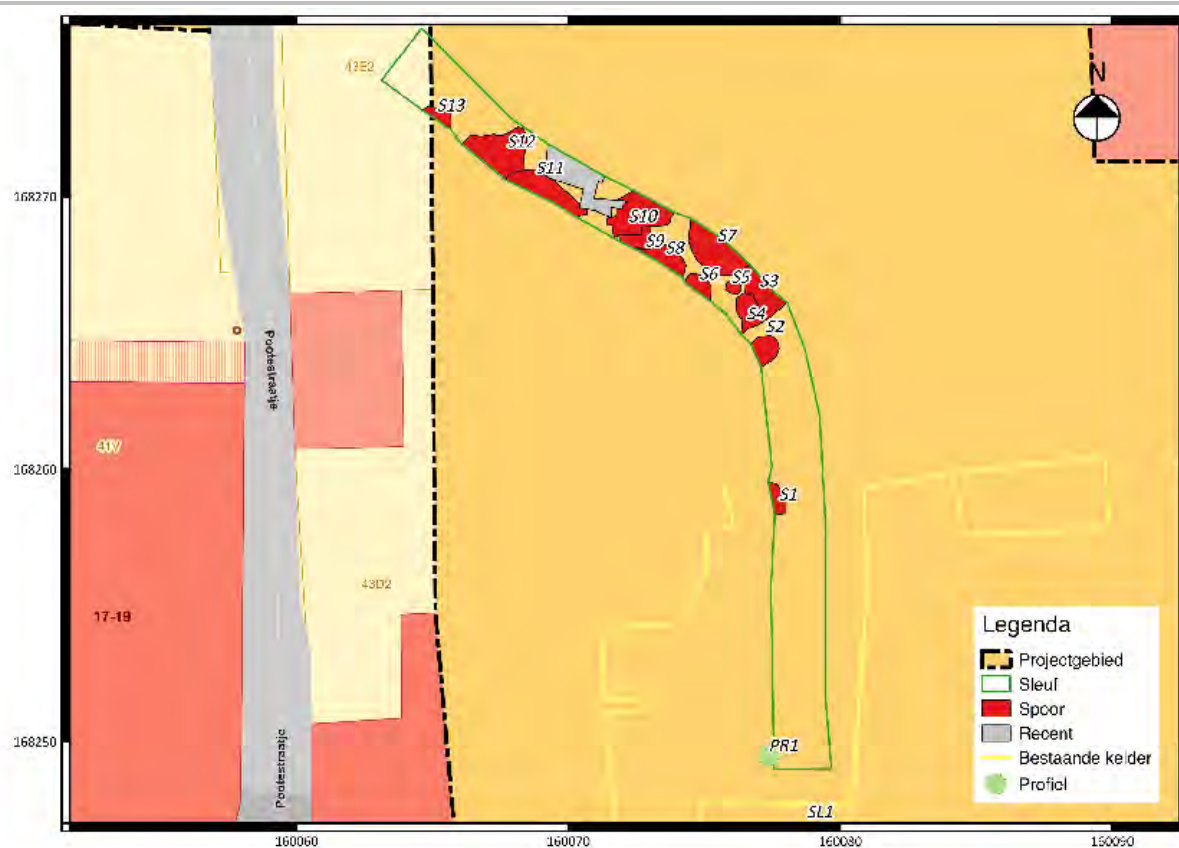

Fig. 3.6: Sleuf 2.

Fig. 3.7: Kuיל S1.

Fig. 3.8:Kuil S8.

Fig. 3.9: Coupe van kuil S2.

Fig. 3.10: Coupe van kuil S13.

Hoofdstuk 4   Synthese

4.1 Interpretatie en datering

De kelders aan de zuidzijde van het terrein langs de Brusselsesteenweg zijn gefaseerd aangelegd, met naast enkele recente aanpassingen voornamelijk bakstenen muren en een kern in gekapte natuurstenen. Wellicht gaat een deel van de kelders terug op een oudere, mogelijk postmiddeleeuwse kern. De Brusselsesteenweg is een oude uitvalsweg vanuit het centrum van Tervuren naar Brussel. Het gedeelte van de huidige steenweg in het centrum was ten tijde van de Ferrariskaart (1771-1778) bijna volledig volgebouwd. De panden ten oosten en ten zuiden van het projectgebied (het *Hof van Melijn* en het *Hoog Huys*,) zouden bovendien teruggaan tot de 14de eeuw.

In de aangelegde sleuf 1 in en ten noorden van deze kelders werden 13 kuilen aangetroffen die zich ten noorden van de kelders concentreren. Mogelijk heeft de aanleg van (delen van) de kelders de grondsporen ter hoogte van de kelders gedeeltelijk vernield.

In de stratigrafisch oudste kuilen met de homogene grijze vulling (S1, S2, S3, S5, S8, S9, S11, S12 en S13) komt overwegend grijs aardewerk voor. Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal kan een globale datering van deze sporen in de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) aangehouden worden. In de sleuf die in 2013 net ten westen van het hof van Melijn aangelegd werd, bevonden zich gelijkaardige kuilen.

De overige kuilen (S4, S6, S7 en S10) in de aangelegde sleuf 1 hebben een eerder bruine en puinrijkere vulling en lijken recenter te zijn, met een mogelijke datering in de postmiddeleeuwse periode. De kuilen S4 en S10 oversnijden respectievelijk S3 en S9, kuilen met homogene grijze vullingen.

Op basis van het recent uitgevoerde proefsleuvenonderzoek, met weliswaar slechts een beperkte beschikbare oppervlakte te beschikking, in combinatie met de resultaten van het in 2013 uitgevoerde proefsleuvenonderzoek, lijkt zich ten westen van het *Hof van Melijn* een concentratie van laatmiddeleeuwse (14de/15de-eeuwse) kuilen te bevinden. In de aangelegde sleuven kunnen geen structuren worden herkend. Mogelijk echter houden de sporen verband met de 14de-eeuwse bewoning die aan de oorsprong van het 18de-eeuwse *Hof van Melijn* zou liggen.

4.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Zijn er sporen aanwezig?

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

De aangelegde sleuf naast de werfweg (sleuf 2) bleek volledig verstoord te zijn.

In sleuf 1 daarentegen werden 13 gaaf bewaarde kuilen met onderlinge oversnijdingen aangetroffen. Hiervan kenmerken negen kuilen zich door een redelijk homogene, grijze vulling. Deze sporen zijn gelijkaardig aan de kuilen die in 2013 in de sleuf ten westen van het Hof van Melijn werden aangesneden. In de aangelegde sleuven kon in geen van beide gevallen een uitspraak worden gedaan over het voorkomen van structuren. Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal kan een globale datering van deze sporen in de late middeleeuwen (14de-15de eeuw) aangehouden worden.

De overige vier sporen in sleuf 1 lijken eerder in de postmiddeleeuwse periode te situeren te zijn. Naast de grondsporen werden aan de zijde van de Brusselsesteenweg tevens kelders aangetroffen met een wellicht oudere (postmiddeleeuwse) kern.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Wat is de stratigrafie van de site?

Zijn er sporen die gerelateerd kunnen worden aan het Hof van Melijn?

De oudste aangetroffen grondsporen zijn ouder dan het huidige 18de-eeuwse *Hof van Melijn*. De kern van het hof zou evenwel teruggaan tot de 14de eeuw. Om te kunnen antwoorden op de vraag of er een verband is met de aangetroffen sporen is een vervolgonderzoek noodzakelijk.

Gelet op de ouderdom van de verspreid aangetroffen laatmiddeleeuwse kuilen in het centrum van Tervuren wordt een vervolgonderzoek geadviseerd op het gedeelte van het terrein tussen de Brusselsesteenweg in het zuiden, de Pootestraat in het westen, de betonnen kelder in het noorden en het hof van Melijn in het oosten (groen op fig. 4.1). Het betreft een oppervlakte van 1642 m². Er kan in één vlak gewerkt worden.

Ook de opbouw en de fasering van de kelders aan de straatzijde (Brusselsesteenweg) verdient nader onderzoek. Mogelijk betreft het restanten van de bebouwing weergegeven op de Ferrariskaart.

Indien de percelen 43E2 en 43D2 mee in ontwikkeling gebracht worden (de structuren op deze percelen zijn mee gesloopt) wordt aanbevolen om deze tevens mee te nemen in het archeologisch vervolgonderzoek.

Aangezien de kans bestaat dat er water- en beerputten worden aangetroffen, dient te worden voorzien in voldoende budget voor bemonstering en analyse met het oog op botanische macroresten en, bij de waterputten, palynologie. In deze water- en beerputten kunnen mogelijk ook dierlijke resten aangetroffen worden die meer informatie kunnen bieden over het voedingspatroon van de toenmalige bewoners. Tevens dient te worden voorzien in voldoende budget voor 14C-dateringen om eventueel muren en funderingen te helpen dateren.

Wat is de funderingsdiepte en -vorm van het Hof van Melijn?

In 2013 kon worden vastgesteld dat de fundering van de westmuur van het *hof van Melijn* tot op een diepte van 82 cm onder het maaiveld reikt en slordig is opgebouwd met gekapte en ongekapte blokken kalkzandsteen met zandmortel.

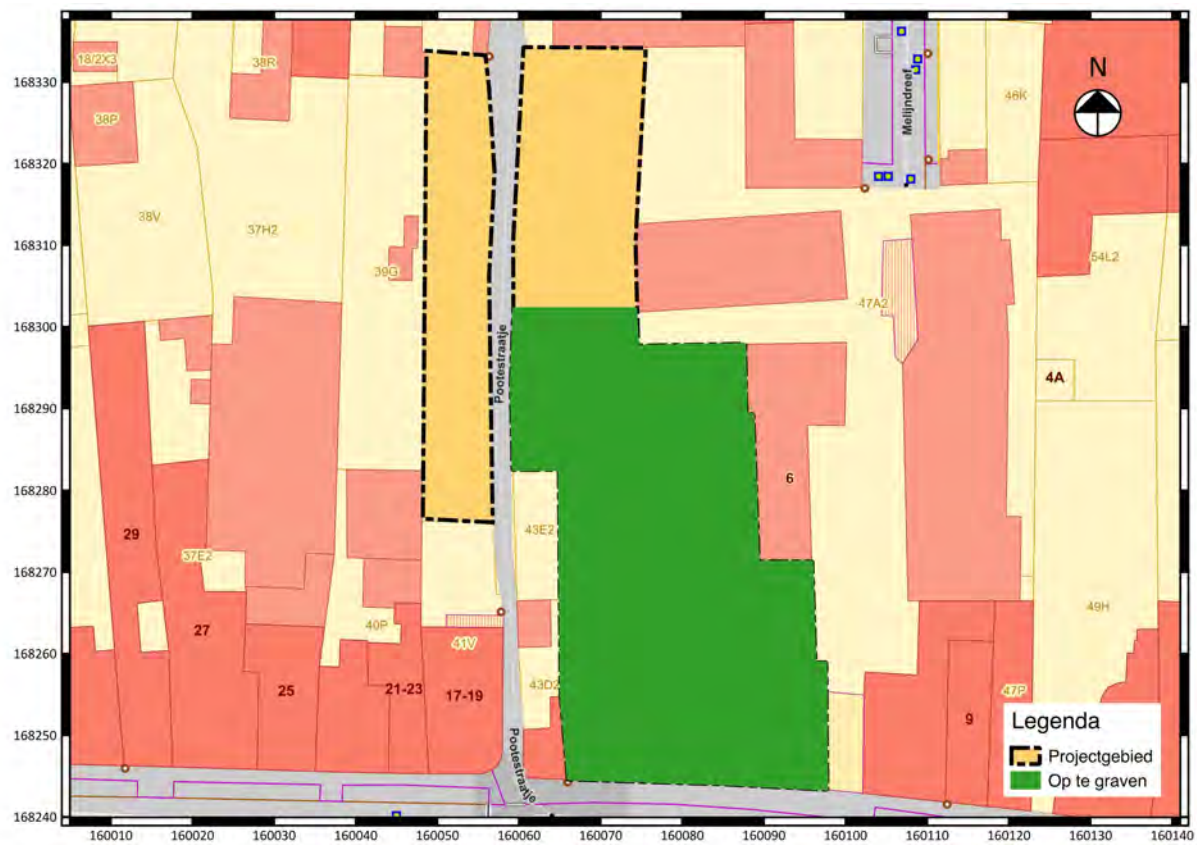

Fig. 4.1: Geselecteerde zone voor archeologisch vervolgonderzoek.

Hoofdstuk 5   Besluit

Conform art. 4 § 2 van het Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003), 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006), 27 maart 2009 (B.S. 15.5.2009) en 18 november 2011 (B.S. 13.12.2011) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Wegens de plannen voor een wooninbreidingsproject worden eventuele archeologische waarden in de ondergrond bedreigd. Daarom werd een archeologische evaluatie van het terrein uitgevoerd door middel van een proefsleuvenonderzoek. Uit de resultaten van het huidige veldwerk, in combinatie met het in 2013 uitgevoerde vooronderzoek op een ander deel van het terrein, bleek dat er zich bedreigde archeologische waarden bevinden binnen de grenzen van het projectgebied. Er werden dan ook aanbevelingen geformuleerd voor eventueel verder archeologisch onderzoek.

Bij eventuele vrijgave het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- *het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003, 10 maart 2006, 27 maart 2009 en 18 november 2011 (BS 08.06.1999, 24.03.2003, 07.06.2006, 15.5.2009 en 13.12.2011)*
- *en het besluit van de Vlaamse regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003, 23 juni 2006, 9 mei 2008, 4 december 2009, 1 april 2011 en 10 juni 2011*

van toepassing, meer bepaald voor de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

Bijlage 1 Sporeninventaris

Afkortingen:

Aflijning/Bewaring:		Kleur:		Kleur:		Textuur/Materiaal:		Bijmenging/Mortel:		Vondsten:	
Re	Redelijk	L-	Licht	gevl.	gevekt	Re	Redelijk	AM	Asmortel	An	Andere
Ze	Zeer	D-	Donker	gelg.	gelaagd	Ze	Zeer	Be	Beton	Bo	Bouwceramiek
				gebr.	gebrokkeld			Bio	Bioturbatie	Ce	Ceramiek
S	Scherp	Br	Bruin	hom.	homogeen	Za	Zacht	Bo	Bouwceramiek	Fa	Faunaresten
D	Diffuus	Gl	Geel	het.	hetrogeen	Ha	Hard	BS	Baksteen	Fl	Floraresten
		Go	Groen			Va	Vast	Ce	Cement	Gl	Glas
Sl	Slecht	Gr	Grijs	m.	met	Lo	Los	CeM	Cementmortel	Ku	Kunststof
Go	Goed	Or	Oranje	k.	kern			DKS	Doornikse KS	Le	Leder
		Rd	Rood	r.	rand	Z	Zand	Fe	IJzerconcreties	Li	Litisch materiaal
Var	Variabel	Wt	Wit			L	Leem	Fe-slak	IJzerlak	Me	Metaal
Nat	Niet af te lijnen	Zw	Zwart	vl.	vlekken	K	Klei	FeZS	IJzerzandsteen	Mu	Munt
		Bl	Blauw	sp.	spikkels	V	Veen	Glau	Glauconiet	Na	Natuursteen
		Pr	Purper	lg.	lagen			HK	Houtskool	Pi	Pijpaarde
		Rz	Roze	lgs.	laagjes			Hu	Humus	St	Staalname
				br.	brokken			K	Kalk		
				fi.	fibers			KM	Kalkmortel		
				to.	tongen			KS	Kalksteen		
				wi.	wiggen			KW	Kwarts		
				le.	lenzen			KZM	Kalkzandmortel		
								KZS	Kalkzandsteen		
								LS	Leisteen		
								Me	Mergel		
								Mg	Mangaan		
								NS	Natuursteen		
								SK	Steenkool		
								TG	Tegel		
								TM	Trasmortel		
								VL	Verbrande leem		
								ZM	Zandmortel		
								ZS	Zandsteen		

Sommige afkortingen zoals kleur en textuur worden ook gebruikt bij de beschrijving van de mortel.

Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren

Spoor	Proefsleuf	Vlak	Aard	Vorm / Verband	Aflijning / Bewaring	Kleur	Textuur / Materiaal LxBxH (cm.)	Bijmenging / Mortel	Vondsten	(Bewaarde) afmetingen LxBxH (cm.)	Datering	Opmerkingen
1	1	1	Kuil	Ovaal	ReS	Gr	ReHaVa Z>L	HK, HK		126x56x		Deels in putwand
2	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	Gr	ReHaVa Z>L	HK, BS, KZM	Ce,	102x87x	Onbepaald	Deels in putwand
3	1	1	Kuil	Niet zichtbaar	ReD	gevl. DGr-Gl	ReHaVa Z>L	HK, BS		200x180x	Onbepaald	Deels in putwand
4	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	LBr	ReHaVa Z>L	BS, BS, BS	Ce	100x90x	Onbepaald	
5	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	DGr	ReHaVa Z>L	HK		70x60x	Onbepaald	
6	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	DBr-Gr	ReHaLo Z>L	BS, KZM, BS	Ce	120x50x	Onbepaald	Deels in putwand
7	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	DBr-Gr		HK, BS, KZM	Ce,	250x120x	Onbepaald	Deels in putwand
8	1	1	Kuil	Ovaal	ReS	LGr	ReHaVa Z>L	HK, BS, KZM	Ce,	200x80x	Onbepaald	Deels in putwand
9	1	1	Kuil	Rechthoekig	ReS	Gr-Br	ReHaVa Z>L	HK, BS	Ce	140x90x	Onbepaald	
10	1	1	Kuil	Rechthoekig	ReS	DGr-Br	ReHaVa Z>L	HK, BS, KZM	Ce,	200x150x	Onbepaald	Deels in putwand
11	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	LGr	ReHaVa Z>L	HK, BS	Ce,	320x90x	Onbepaald	Deels in putwand
12	1	1	Kuil	Onregelmatig	ReD	gevl. LGr-Gl	ReHaVa Z>K	HK, BS, KZM	Ce	220x200x	Onbepaald	Deels in putwand
13	1	1	Kuil	Ovaal	ReD	DGr-Zw		HK, BS	Ce,	120x60x	Onbepaald	Deels in putwand

Bijlage 2 Vondsteninventaris

Totaal: 42

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	2	Kuil								18		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	18		
2016-024-S2-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken				1	16				17		
2016-024-S2-Ce53	Wielgedraaid Steengoed		Steengoed uit Siegburg			1				1		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	4	Kuil								1		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	1		
2016-024-S4-Ce55	Wielgedraaid Porcelain				1					1		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	6	Kuil								1		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	1		
2016-024-S6-Ce54	Wielgedraaid Tinglazuur (maj/fai)					1				1		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	7	Kuil								4		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	4		
2016-024-S7-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken				2					2		
2016-024-S7-Ce51	Wielgedraaid (P)ME oxiderend gebakken					1	1			2		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	8	Kuil								2		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	2		
2016-024-S8-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken					1				1		
2016-024-S8-Ce51	Wielgedraaid (P)ME oxiderend gebakken		Mogelijk in Brunssum-schinveld aardewerk		1					1		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	9	Kuil								1		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	1		
2016-024-S9-Ce51	Wielgedraaid (P)ME oxiderend gebakken				1					1		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	10	Kuil								3		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	3		
2016-024-S10-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken				1					1		
2016-024-S10-Ce51	Wielgedraaid (P)ME oxiderend gebakken				1	1				2		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	11	Kuil								5		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	5		
2016-024-S11-Ce20	Wielgedraaid				1	3	1			5		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	12	Kuil								5		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	5		
2016-024-S12-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken				5					5		

Spoorinformatie	Spoornummer	Spoortype	Depositietype	Datering Vulling						N	MAE	M (gr)
	13	Kuil								2		
Ceramiek	Materiaal	Vorm	Datering	Opmerkingen	Rand	Wand	Bodem	Additieven	Arch. vol.	2		
2016-024-S13-Ce52	Wielgedraaid (P)ME reducerend gebakken						1			1		
2016-024-S13-Ce53	Wielgedraaid Steengoed					1				1		

Bijlage 3 Fotoinventaris

Vergunningsnummer

(F)oto, (O)verzicht, (PR)ofiel, (V)lak, (C)oupe, (D)etail, (W)erkfoto, (V)ondst, ...

2016-024-OVERZICHT-FO — Volgnummer

(S)poor, (PR)profiel, (SL)euf, (W)erk(P)ut, (L)osse(V)ondst, (P)aleo(B)oring, (M)etaal(D)etectie, ...

2016-024-OVERZICHT-FO-1	2016-024-OVERZICHT-FO-37	2016-024-S2-FC-4	2016-024-S6_S7-FV-2
2016-024-OVERZICHT-FO-2	2016-024-OVERZICHT-FO-38	2016-024-S2-FC-5	2016-024-S8_S9_S10-FV-1
2016-024-OVERZICHT-FO-3	2016-024-OVERZICHT-FO-39	2016-024-S2-FV-1	2016-024-S8_S9_S10-FV-2
2016-024-OVERZICHT-FO-4	2016-024-OVERZICHT-FO-40	2016-024-S2-FV-2	2016-024-S8_S9_S10-FV-3
2016-024-OVERZICHT-FO-5	2016-024-OVERZICHT-FO-41	2016-024-S2-FV-3	2016-024-S8_S9_S10-FV-4
2016-024-OVERZICHT-FO-6	2016-024-OVERZICHT-FO-42	2016-024-S2-FV-4	2016-024-S8_S9_S10-FV-5
2016-024-OVERZICHT-FO-7	2016-024-OVERZICHT-FO-43	2016-024-S8-FV-1	2016-024-S8_S9_S10-FV-6
2016-024-OVERZICHT-FO-8	2016-024-OVERZICHT-FO-44	2016-024-S8-FV-2	2016-024-S8_S9_S10-FV-7
2016-024-OVERZICHT-FO-9	2016-024-OVERZICHT-FO-45	2016-024-S8-FV-3	2016-024-S8_S9_S10-FV-8
2016-024-OVERZICHT-FO-10	2016-024-OVERZICHT-FO-46	2016-024-S11-FV-1	2016-024-S8_S9_S10-FV-9
2016-024-OVERZICHT-FO-11	2016-024-OVERZICHT-FO-47	2016-024-S11-FV-2	2016-024-S8_S9_S10-FV-10
2016-024-OVERZICHT-FO-12	2016-024-OVERZICHT-FO-48	2016-024-S11-FV-3	2016-024-S8_S9_S10-FV-11
2016-024-OVERZICHT-FO-13	2016-024-OVERZICHT-FO-49	2016-024-S11-FV-4	2016-024-S8_S9_S10-FV-12
2016-024-OVERZICHT-FO-14	2016-024-OVERZICHT-FO-50	2016-024-S11-FV-5	2016-024-SL1-FO-1
2016-024-OVERZICHT-FO-15	2016-024-OVERZICHT-FO-51	2016-024-S11-FV-6	2016-024-SL1-FO-2
2016-024-OVERZICHT-FO-16	2016-024-OVERZICHT-FO-52	2016-024-S11-FV-7	2016-024-SL1-FO-3
2016-024-OVERZICHT-FO-17	2016-024-OVERZICHT-FO-53	2016-024-S12-FV-1	2016-024-SL1-FO-4
2016-024-OVERZICHT-FO-18	2016-024-OVERZICHT-FO-54	2016-024-S12-FV-2	2016-024-SL1-FO-5
2016-024-OVERZICHT-FO-19	2016-024-OVERZICHT-FO-55	2016-024-S12-FV-3	2016-024-SL1-FO-6
2016-024-OVERZICHT-FO-20	2016-024-OVERZICHT-FO-56	2016-024-S12-FV-4	2016-024-SL1-FO-7
2016-024-OVERZICHT-FO-21	2016-024-OVERZICHT-FO-57	2016-024-S12-FV-5	2016-024-SL1-FO-8
2016-024-OVERZICHT-FO-22	2016-024-OVERZICHT-FO-58	2016-024-S12-FV-6	2016-024-SL1-FO-9
2016-024-OVERZICHT-FO-23	2016-024-OVERZICHT-FO-59	2016-024-S13-FC-1	2016-024-SL1-FO-10
2016-024-OVERZICHT-FO-24	2016-024-OVERZICHT-FO-60	2016-024-S13-FC-2	2016-024-SL1-FO-11
2016-024-OVERZICHT-FO-25	2016-024-OVERZICHT-FO-61	2016-024-S13-FC-3	2016-024-SL1-FO-12
2016-024-OVERZICHT-FO-26	2016-024-OVERZICHT-FO-62	2016-024-S13-FC-4	2016-024-SL1-FO-13
2016-024-OVERZICHT-FO-27	2016-024-OVERZICHT-FO-63	2016-024-S13-FC-5	2016-024-SL1-FO-14
2016-024-OVERZICHT-FO-28	2016-024-PR1-FPR-1	2016-024-S13-FV-1	2016-024-SL1-FO-15
2016-024-OVERZICHT-FO-29	2016-024-PR1-FPR-2	2016-024-S13-FV-2	2016-024-SL1-FO-16
2016-024-OVERZICHT-FO-30	2016-024-PR1-FPR-3	2016-024-S13-FV-3	2016-024-SL1-FO-17
2016-024-OVERZICHT-FO-31	2016-024-PR1-FPR-4	2016-024-S3_S4_S5-FV-1	2016-024-SL1-FO-18
2016-024-OVERZICHT-FO-32	2016-024-PR1-FPR-5	2016-024-S3_S4_S5-FV-2	2016-024-SL1-FO-19
2016-024-OVERZICHT-FO-33	2016-024-PR1-FPR-6	2016-024-S3_S4_S5-FV-3	2016-024-SL1-FO-20
2016-024-OVERZICHT-FO-34	2016-024-S2-FC-1	2016-024-S6_S7-FO-1	2016-024-SL1-FO-21
2016-024-OVERZICHT-FO-35	2016-024-S2-FC-2	2016-024-S6_S7-FO-2	2016-024-SL1-FO-22
2016-024-OVERZICHT-FO-36	2016-024-S2-FC-3	2016-024-S6_S7-FV-1	2016-024-SL1-FO-23

Het archeologisch vooronderzoek aan de Brusselsesteenweg te Tervuren

---

2016-024-SL1-FO-24

2016-024-WP2-FO-1

2016-024-WP2-FO-2

2016-024-WP2-FO-3

Bijlage 4 Coupetekeninginventaris

